

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de rol en effecten van GTI's en PPP's in de uitvoering van Horizon 2020 voor een duurzame industriële reconversie

(initiatiefadvies)

(2017/C 034/04)

Rapporteur: **Antonello PEZZINI**

Corapporteur: **Enrico GIBELLIERI**

Besluit van de voltallige vergadering	21.1.2016
Rechtsgrondslag	Artikel 29, lid 2, van het reglement van orde Initiatiefadvies
Bevoegd orgaan	Adviescommissie Industriële Reconversie (CCMI)
Goedkeuring door de adviescommissie	28.9.2016
Goedkeuring door de voltallige vergadering	19.10.2016
Zitting nr.	520
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	212/1/1

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is van mening dat de verschillende vormen van publiek-privaat partnerschap ⁽¹⁾ op het gebied van onderzoek en innovatie (O&I) een formule voor topexpertise („excellence”) zijn en een krachtig instrument bieden om de belangrijkste vraagstukken aan te pakken die een impact hebben op het concurrentievermogen van Europa en een doeltreffend antwoord kunnen geven op de sociaaleconomische uitdagingen en de uitdagingen op het stuk van de werkgelegenheid en een duurzaam milieu.

1.2. O&I is geen eendimensionaal lineair proces. De volledige integratie van de technologische, milieu- en sociale dimensie in de publiek-private partnerschappen van Horizon 2020 vraagt om een nieuwe opzet, die is gebaseerd op meer transparantie over de behaalde resultaten en de sociaaleconomische impact.

1.3. Volgens het EESC moeten de partnerschappen een bredere visie op innovatie krijgen, rekening houdend met innovatie in de dienstverlening, sociale innovatie en de noodzakelijke upgradering van kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) en ondernemingen in de sociale economie, die meer moeten worden betrokken bij de demonstratie en ontwikkeling van toepassingen.

1.4. De sociale legitimiteit van de innovatie moet worden bevorderd in de GTI's en cPPP's, door de betrokkenheid van economisch zwakkere stakeholders (vakbonden, kmo's, ngo's) bij de richtinggeving en strategische programmering van de O&I-activiteiten te vergroten, overeenkomstig de bepalingen van Verordening nr. 1025/2012 inzake normalisatie, met name waar het gaat om strategieën en de selectie van projecten en hun maatschappelijk nut.

1.5. Het EESC acht het noodzakelijk de marktgerichtheid van de PPP's te versterken en daarbij bijzondere aandacht te besteden aan aspecten als interoperabiliteit, standaardisering, harmonisatie en transnationale overdracht van technologie, om territoriaal duurzame resultaten te behalen die in de hele EU kunnen worden verspreid.

⁽¹⁾ Er zijn twee categorieën publiek-private partnerschappen (PPP's): de gezamenlijke technologie-initiatieven (GTI's) zoals voorzien in artikel 187 VWEU, op basis van een verordening inzake een gemeenschappelijke onderneming, en de cPPP's: gezamenlijke initiatieven in contractuele vorm, zoals voorzien in Horizon 2020, op basis van een memorandum van overeenstemming.

1.6. Het EESC acht het wenselijk dat GTI's en cPPP's worden ingezet om:

- de samenhang met andere partnerschappen en initiatieven te versterken, tegen de achtergrond van de wildgroei aan beleidsmaatregelen;
- de waardeketen te verlengen, met een grotere focus op de markt en een bredere participatie aan de vraagzijde, zowel wat betreft het aantal gebruikers in de deelnemende landen, als door nieuwe actoren erbij te betrekken in de gehele waardeketen, gebruikmakend van synergieën die het gevolg zijn van de interoperabiliteit met andere initiatieven;
- meer nadruk te leggen op multidisciplinaire benaderingen, met de betrokkenheid van nieuwe gemeenschappen van belanghebbenden, met name op lokaal niveau;
- de actieve deelname van kmo's in een vroeger stadium van het innovatieproces te bevorderen, zodat zij geleidelijk een eigen O&O-potentieel kunnen ontwikkelen.

1.7. Het EESC beveelt aan dat in het kader van GTI's en cPPP's nieuwe innovatieve maatregelen worden genomen om meer samen te werken met grote investeerders om innovatieve businessmodellen en geavanceerde beroepsprofielen te ontwikkelen, fora met de sociale partners op te richten en meer gerichte steun te verlenen zodat innovaties na de projectfase sneller op de markt kunnen worden gebracht.

1.8. Het EESC acht het van belang dat het toezicht op de capaciteit en de consistente uitvoering van GTI's en cPPP's wordt versterkt met nieuwe flexibelere instrumenten die beter zijn afgestemd op de eisen van de markt, en met een meer dynamische benadering van kwaliteitsborging, onder meer dankzij een uitgebreid systeem van dynamische kernprestatie-indicatoren (KPDIs, *key performance dynamic indicators*) voor het vergelijken van de verschillende initiatieven, zodat van iedere GTI en cPPP een jaarlijks scorebord kan worden voorgelegd aan de Europese en nationale instellingen en de Europese belastingbetalers.

1.9. Het EESC pleit voor meer inspanningen om te zorgen voor een interne samenhang tussen de doelstellingen en prioriteiten van het negende kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (KP9) van de EU en de O&I-strategieën van het bedrijfsleven via GTI's en cPPP's, in coördinatie met alle andere vormen van innovatiepartnerschappen in regionaal, nationaal en communautair beleid.

1.10. Het EESC stelt voor een Europese innovatieraad op te richten met een sterke industriële en sociale component en met pan-Europese infrastructuurnetwerken ter ondersteuning van innovatie, als nuttig instrument voor een sterkere coördinatie tussen de initiatieven, en ook met de acties van andere Europese en internationale O&I-organisaties en met soortgelijke internationale partnerschappen ⁽²⁾.

1.11. Het EESC spoort de lokale en regionale overheden aan om bij de planning en uitvoering van maatregelen hoge prioriteit toe te kennen aan innovatie door GTI's en cPPP's, zoals bij hun strategieën voor slimme specialisatie, operationele programma's en samenwerking inzake het cohesiebeleid, onderzoek- en innovatieprogramma's en programma's voor de ontwikkeling van projecten ter uitvoering van de maatregelen voor aanpassing aan de klimaatverandering.

1.12. Het EESC is ervan overtuigd dat strategische, slimme en goed getimede investeringen in adequate innovatieve en milieuvriendelijke oplossingen en in groene infrastructuur de basis vormen voor de hervatting van een gezonde en doeltreffende herindustrialisering gebaseerd op onderzoek en innovatie en hun markttoepassingen.

1.13. Het EESC hamert erop dat „de instrumenten en agenda's voor onderzoek en innovatie in Europa” moeten worden afgestemd op die van het volgende KP, om „ervoor te zorgen dat men blijft investeren in de sectoren waarin Europa op wereldvlak een toonaangevende positie bekleedt” ⁽³⁾, gebaseerd op stabiele vooruitzichten die zijn onderworpen aan periodieke doeltreffendheidsbeoordelingen.

⁽²⁾ Zie EU — European Research Area & Innovation Committee, Strategic Forum for International S&T Cooperation, Brussel, februari 2015 — ERAC-SFIC 1353/15.

⁽³⁾ Zie COM(2016) 5 final: „Daarnaast hebben een aantal JTI's memoranda van overeenstemming gesloten met beheersautoriteiten in het kader van het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling om een kader voor gestructureerde samenwerking op te zetten.”.

1.14. Het EESC verzoekt de Commissie, het Europees Parlement en de Raad gezamenlijk na te denken over de organisatie — zo spoedig mogelijk — van een interinstitutionele conferentie over de rol van publiek-private partnerschappen voor technologie bij de herindustrialisering van Europa, met het oog op het volgende kaderprogramma voor O&I na 2020.

2. GTI's en cPPP's voor onderzoek en innovatie

2.1. De gezamenlijke technologie-initiatieven (GTI's) zijn publiek-private partnerschappen op kerngebieden van het Europese onderzoek en innovatie, die zijn opgericht op grond van Besluit nr. 1982/2006/EG⁽⁴⁾. Reeds vanaf het 7e kaderprogramma (KP7) bleken de traditionele instrumenten niet te volstaan om de doelstelling van een groter en beter concurrentievermogen van de Europese economie te verwezenlijken. Industriële partnerschappen zijn gericht op O&I en zijn voorzien van duidelijk omschreven industriële markt doelstellingen, een betere concentratie van de financiële en personele middelen en een hefboomeffect om de overdracht van wetenschappelijke en technologische doorbraken in marktinnovaties aanzienlijk te versnellen.

2.2. Het huidige kaderprogramma Horizon 2020 heeft belangrijke vernieuwingen in zijn structuur doorgevoerd, waardoor er meer ruimte overblijft voor de invloed van en synergieën met de industrie en de lidstaten via verschillende PPP-formules ter ondersteuning van sectoren die:

- werkgelegenheid van hoge kwaliteit scheppen;
- beter inspelen op de behoefte aan duurzame en concurrerende groei;
- een sterke, innovatieve en snelle impact hebben op de ontwikkeling van het Europese bedrijfsleven, met name van kleinere en startende ondernemingen;
- nieuwe beroepsprofielen bevorderen in een snel veranderende wereld;
- lokale en regionale acties kunnen ontwikkelen.

2.3. Er zijn tal van initiatieven ontplooid om verschillende soorten partnerschappen te ondersteunen, gericht op de industriële sector, ondersteund door wetenschappelijke gemeenschappen of geleid door overheidsinstanties.

2.4. De EU-instellingen hebben veel steun gegeven aan de Europese technologieplatforms (ETP's) die zijn opgericht op initiatief van de industrie om via een bottom-up proces gemeenschappelijke beleidsdoelstellingen en prioriteiten vast te stellen.

2.5. De ETP's — waarvan er momenteel 38 zijn, plus drie horizontale initiatieven — hebben een strategische functie en zorgen voor de mobilisatie en verspreiding. Om hun rol te vervullen houden zij zich bezig met de volgende hoofdactiviteiten:

- ontwikkeling van strategische O&I-programma's, waaronder routekaarten en uitvoeringsplannen;
- rechtstreekse deelname van het bedrijfsleven aan de KP's, samen met nationale netwerken;
- bevordering van netwerkactiviteiten binnen de hele waardeketen voor sectoroverschrijdende uitdagingen en meer open innovatiemodellen;
- stimuleren van mogelijkheden voor internationale samenwerking, als kanalen voor de programmering van Horizon 2020;
- versterking van PPP's binnen het KP en oprichting van gemeenschappelijke ondernemingen in het kader van de GTI's voor het gezamenlijke beheer van openbare en particuliere initiatieven.

2.6. Binnen de GTI's werken de Europese Commissie, de lidstaten, de academische wereld en de industrie samen op wetenschappelijke en technologische gebieden die van hoge waarde zijn voor de samenleving, in het bijzonder door steun te verlenen aan gezamenlijk onderzoek en innovatie in Europa, met duidelijk omschreven gemeenschappelijke technologische en economische doelstellingen.

⁽⁴⁾ PB L 412 van 30.12.2006, blz. 1.

2.7. Het voornaamste doel van de GTI's is het effect van publieke en particuliere investeringen op de onderzoeksactiviteiten te vergroten en de Europese ruimte van onderzoek en innovatie te consolideren, door baanbrekende wetenschappelijke en technologische innovaties in het kader van de Europa 2020-strategie te helpen stimuleren.

2.8. De achterliggende gedachte van de GTI's is dat zij openstaan voor nieuwe deelnemers en in staat zijn te communiceren met het grote publiek, en een hefboomeffect kunnen hebben, met Europese economische bijdragen, in een duidelijke structuur die het bedrijfsleven, kmo's, ondernemingen van de sociale economie en de lidstaten kan aanmoedigen om hun participatie en investeringen op te voeren.

2.9. GTI's zijn voornamelijk ontstaan uit de werkzaamheden van de **Europese technologieplatforms** — waarover het EESC reeds een initiatiefadvies heeft uitgebracht⁽⁵⁾ — die in staat zijn gemeenschappelijke en gedeelde visies op de ontwikkeling van de bedrijfstakken uit te stippelen door het in kaart brengen van de op te lossen problemen.

2.10. Criteria voor het aanwijzen van gebieden waarop een GTI moet worden opgericht zijn: het strategisch belang van de sector en duidelijke doelstellingen; een hoge toegevoegde waarde van de actie op Europees niveau; een hefboomeffect voor omvangrijke investeringen op lange termijn; adequate en snelle oplossingen voor uitdagingen op het stuk van groei, duurzaamheid en klimaat.

2.11. Om de mate van innovatie te bepalen volstaat het niet om alleen rekening te houden met de geïnvesteerde middelen, maar zijn ook indicatoren nodig voor de economische en marktresultaten van de gedane uitgaven. Contractuele publiek-private partnerschappen (cPPP's) moeten jaarverslagen voorleggen met betrekking tot de uitgevoerde activiteiten, de werkelijke toename van de Europese toegevoegde waarde, de doeltreffendheid van de innovatieve financiële instrumenten met een hefboomwerking, en de verwezenlijking van de sociaaleconomische doelstellingen volgens vooraf vastgestelde indicatoren.

2.12. Doel van dit advies is te laten zien hoe het industriebeleid en de industriële reconversie worden beïnvloed door de rechtstreekse deelname van de industriële sectoren in door de EU gefinancierd O&I via de formules voor institutionele partnerschappen/GTI's en contractuele partnerschappen/cPPP's, en om voorstellen voor verbeteringen te formuleren.

3. Ontwikkelingsmogelijkheden van GTI's en cPPP's voor een duurzame industriële reconversie

3.1. De kaderprogramma's voor O&I van de EU hebben laten zien dat het moeilijk is om rekening te houden met de werkelijke behoeften van de Europese industrie, die vaak dreigen te worden genegeerd bij de vaststelling van algemene doelstellingen en in de werkprogramma's. Dit bevestigt de Europese paradox: vergeleken met zijn mondiale concurrenten beschikt Europa over een hoge wetenschappelijke waarde en een lage en trage capaciteit om deze om te zetten in marktinnovaties.

3.2. De activiteiten van de Europese technologieplatforms hebben hier geleidelijk verandering in gebracht. De Europese industrie is erin geslaagd doelstellingen en prioriteiten vast te stellen voor de grootste productiesectoren, die bijna allemaal zijn opgenomen in de opzet en doelstellingen van Horizon 2020.

3.3. De top-downbenadering is vervangen door een bottom-upbenadering voor de hele innovatiecyclus, om te streven naar een hoger niveau van technologische paraatheid (Technology Readiness Level, TRL) voor het genereren van nieuwe technologieën, nieuwe producten en nieuwe vaardigheden.

3.4. GTI's en cPPP's zouden sleutelinstrumenten moeten zijn om de industriële sectoren een actieve rol te laten spelen bij de meerjarige programmering en de tenuitvoerlegging van communautaire acties in het kader van Horizon 2020. De particuliere sector heeft toegezegd ongeveer 10 miljard euro te investeren in gezamenlijke technologie-initiatieven om de innovatie in zeven sectoren te stimuleren, om zo te helpen de achteruitgang van de Europese industrie een halt toe te roepen en het tij te keren.

4. Opmerkingen en bevindingen over toekomstige uitdagingen voor de Unie

4.1. Het EESC is er vast van overtuigd dat de verschillende soorten O&I-partnerschappen een formule voor topexpertise („excellence”) zijn ten behoeve van de ontwikkeling, en een krachtig instrument bieden om de belangrijkste vraagstukken aan te pakken die een impact hebben op het concurrentievermogen van de EU.

⁽⁵⁾ PB C 299 van 4.10.2012, blz. 12.

4.2. Het EESC is van mening dat GTI's en cPPP's positieve ervaringen opleveren voor het creëren van partnerschappen op Europees niveau, mits zij in staat zijn om over een periode van meerdere jaren EU- en nationale middelen te bundelen met particuliere middelen, knowhow en onderzoeks- en innovatiecapaciteit, en mits zij de uitwisseling van kennis en de verspreiding van belangrijke innovaties in sectoren die van doorslaggevend belang zijn voor het succes op de wereldmarkt ten doel hebben.

4.3. GTI's en cPPP's moeten op efficiënte wijze hun verantwoordelijkheden nakomen ten aanzien van:

- economische prestaties;
- optimalisering van de Europese toegevoegde waarde van de sector op economisch-technologisch-innovatief gebied;
- capaciteit om concurrerende technologieën op de markt te brengen;
- een groter financieel hefboomeffect;
- een grotere betrokkenheid van kmo's, ondernemingen van de sociale economie en eindgebruikers;
- een soepele en snelle overdracht van innovatieresultaten;
- oprichting van netwerken;
- een duidelijke rol met het oog op de herindustrialisatie van de Europese economie;
- uitdagingen op het stuk van milieuduurzaamheid en klimaatverandering;
- ontwikkeling van duurzame koolstofvrije producten en processen;
- werkgelegenheids- en sociale uitdagingen;
- actieve betrokkenheid van het grondgebied.

De ontwikkeling van nieuwe technologieën en innovatie door de industrie moet leiden tot de hoogwaardige opleiding van menselijke hulpbronnen en nieuwe geavanceerde beroepsvaardigheden via een nauwere en meer systematische betrokkenheid van de sociale partners en de lokale overheden bij de uitwerking en implementatie van strategische richtsnoeren voor de verschillende sectoren.

4.4. Volgens de laatste verslagen die de Commissie in 2016 heeft gepubliceerd ⁽⁶⁾ laten de eerste resultaten ⁽⁷⁾ van enquêtes zien dat hoewel H2020 adequaat lijkt in te spelen op de behoefte om PPP's open te stellen, deze formules niet altijd voldoen aan de vereiste openheid en grotere participatie van nieuwkomers. Ook is niet iedereen ervan overtuigd dat zij kunnen zorgen voor meer werkgelegenheid, groei, investeringen en een versnelde ontwikkeling van de digitale interne markt, hoewel zij meestal wel in staat worden geacht in te spelen op de uitdagingen op het gebied van energie en klimaatverandering.

4.5. Ook de capaciteit van GTI's en cPPP's om op succesvolle wijze te worden gekoppeld aan andere communautaire financiële instrumenten zoals de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF) en het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI), wordt beschouwd als zeer laag, hoewel sommige GTI's hiervoor protocollen hebben afgesloten. Het EESC acht het van belang dat synergie wordt opgewekt door de participatie van regionale en lokale belanghebbenden en de invoering van gemeenschappelijke operationele normen te bevorderen.

4.6. Aangezien slechts 1 op de 7 projectvoorstellen in het kader van H2020 succesvol is — wat minder is dan tijdens KP7, toen 1 op de 5 projectvoorstellen succesvol was — zou het goed zijn om meer evenwicht te brengen in het panel van onafhankelijke deskundigen-beoordelaars die zich over de kandidaat-projecten moeten buigen: meer dan de helft van de eerste projectvoorstellen voor cPPP's in H2020 is afkomstig van de industrie, terwijl meer dan de helft van de deskundigen-beoordelaars een academische achtergrond heeft, en slechts iets meer dan een vijfde bestaat uit deskundigen uit de privésector.

⁽⁶⁾ Zie SWD 2016/123 van april 2016.

⁽⁷⁾ Na de publicatie van het tussentijds verslag in 2017 zou een en ander grondiger kunnen worden bestudeerd.

4.7. De gegevens m.b.t. GTI's en cPPP's zijn zeer positief als het gaat om de duurzaamheid en het concurrentievermogen van de Europese industrie. De activiteiten zijn uitgestippeld door particuliere partners via een brede open raadpleging voor de opstelling van de werkprogramma's en de bijbehorende aanbestedingen, zij beantwoorden aan de werkelijke behoeften van de industrie en kennen een hoge mobilisatiegraad en een krachtig hefboomeffect, van 3 tot 9.

4.8. Wat betreft de „gedeeltelijke aanbestedingen die zijn uitgevoerd door GTI's in 2014” moet dit type partnerschap meer duidelijkheid verschaffen over zijn institutionele vorm en de bijbehorende bestuursniveaus, om tegemoet te komen aan de verwachtingen van de Europese belastingbetaler en de EU-instellingen.

4.9. Volgens het EESC moeten de GTI's en cPPP's ook wat betreft hun openheid en mogelijkheden voor participatie, beantwoorden aan prioritaire vereisten die in overeenstemming zijn met een krachtig groeibeleid, en de volledige betrokkenheid van de sociale partners mogelijk maken.

4.10. GTI's en cPPP's strijden dan ook mee om wereldwijd het voortouw te nemen bij de ontwikkeling en commercialisering van de nieuwe technologieën van de toekomst, en dringen aan op de ontwikkeling en tenuitvoerlegging van duidelijke doelstellingen voor het industriebeleid, te weten:

- flexibiliteit;
- transparante en doeltreffende beoordelingssystemen;
- adequate criteria van wetenschappelijke/technologische uitmuntendheid en industriële relevantie;
- eerbiediging van de beginselen van goed financieel beheer;
- mogelijkheid om kmo's op doeltreffende wijze in te schakelen;
- snelle ontwikkeling van start-ups/spin-outs.

4.11. Het EESC dringt erop aan om alle actoren van de belangrijkste Europese sectoren — wat betreft de soorten goederen, ondernemingsgrootte, menselijke hulpbronnen, hun opleiding en ontwikkeling en hun vertegenwoordiging — hierbij te betrekken, om de sociale aspecten, kmo's en belanghebbende partijen beter te integreren in de O&I-projecten.

4.12. In dat verband acht het EESC het van belang dat sociale en educatieve instrumenten worden ingevoerd en dat aan de hand van dynamische kernprestatie-indicatoren (KPDI's, *key performance dynamic indicators*) controle wordt uitgeoefend, niet alleen op verkregen octrooien en wetenschappelijke publicaties, maar ook en vooral op de sociaaleconomische impact en opleidingen in nieuwe beroepsprofielen.

4.13. Een belangrijke factor voor het verwezenlijken van de groei- en werkgelegenheidsdoelstellingen van de Europa 2020-strategie, met name de doelstelling om 3 % van het bbp in O&I te investeren, is volgens het EESC of men erin slaagt om naast de financiering met overheidsmiddelen ook investeringen uit de privésector aan te trekken, waarvan een groot hefboomeffect zou uitgaan.

4.14. Innovatieactiviteiten met een hoger niveau van technologische paraatheid (*technology readiness level*, TRL) zouden gebruik moeten kunnen blijven maken van steunplannen voor investeringen in infrastructuur en industriële installaties, gebruikmakend van het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI) van voorzitter Juncker, op basis van de vooruitzichten voor stabiliteit en regelmatige prestatiebeoordelingen.

4.15. Het EESC is van mening dat actoren uit de industriesector meer moeten worden betrokken bij de O&I-programma's en de programmacomités, die van cruciaal belang zijn voor de ontwikkeling van een brede deelname van de industrie in alle lidstaten.

4.16. Ten slotte is het EESC van mening dat de lidstaten en de Europese Commissie het regelgevingskader van de industriële sectoren — voor zover mogelijk en wenselijk — moeten herzien en harmoniseren, met name voor GTI's en cPPP's, die een maximale toegevoegde waarde moeten bieden in termen van milieuvoordelen op economisch, sociaal en werkgelegenheidsgebied, intelligente bedrijfsmodellen en oplossingen op het gebied van geïntegreerde territoriale gebieden, nieuwe vaardigheden en sociale innovatie⁽⁸⁾.

4.17. De ontwikkeling van de verschillende partnerschapsformules voor O&I op diverse communautaire beleids-terreinen — niet alleen Horizon 2020 — zou volgens het EESC moeten worden gekenmerkt door meer samenhang en een betere coördinatie van de O&I-maatregelen met de globale visie van de EU op haar interne en externe dimensie. De oprichting van een Europese innovatieraad met een sterke industriële en sociale component en met pan-Europese infrastructuurnetwerken ter ondersteuning van innovatie, kan zorgen voor een doeltreffender kader.

4.18. Met het oog op KP9⁽⁹⁾ is het EESC voorstander van een transparant kader voor de kwalitatieve en kwantitatieve beoordeling van successen/mislukkingen in economisch-innovatief, sociaal en milieupzicht van de activiteiten van de huidige GTI's en cPPP's. De industriële eindgebruikers, sociale partners en vertegenwoordigers van kmo's en het maatschappelijk middenveld moeten worden betrokken bij de beoordeling van de strategische prioriteiten en de vormgeving van de toekomstige partnerschappen waarop de inspanningen tegen 2030 moeten worden gericht.

Brussel, 19 oktober 2016.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Georges DASSIS

⁽⁸⁾ Zie bijvoorbeeld de formules zoals die in sommige lidstaten bestaan, waar sectorale industriële partnerschappen de bevoegde overheidsinstanties rechtstreeks kunnen verzoeken zich te buigen over de technische en wettelijke belemmeringen en de obstakels die een snelle commercialisering van technologische innovaties in de weg staan.

⁽⁹⁾ Zie advies INT/792 over de tussentijdse evaluatie van Horizon 2020 (zie bladzijde 66 van dit Publicatieblad).